

Utviklingstrekk i barn og ungdoms friluftsliv

Innlegg på Nordisk Park og friluftskonferanse i Oslo 2-4 juni 2010

Alf Odden, Institutt for idretts- og friluftslivsfag, Høgskolen i Telemark

Fram til nå har vi visst lite om norske barns deltakelse i friluftsliv

- Norsk ungdoms tilknytning til friluftsliv er etter hvert godt kjent. Når det gjelder barn har det statistiske kunnskapsgrunnlaget vært mer begrenset
- En ny undersøkelse i forbindelse med Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelse i 2007 retter på mye av dette

SSB,s barneundersøkelse 2007

- Spørreskjemaundersøkelse om friluftsliv
- Landsrepresentativt utvalg på 1067 barn i alderen 6-15 år
- Tilsvarende undersøkelser fra 1997 og 2004, men på et mye mindre utvalg (N=284 og N=637)

<u>Aktivitet</u>	<u>Deltakelse i %</u>	<u>Ant. Ganger pr. utøver</u>
Fotturer	93	26
Utendørs bading	93	20
Skiturer	82	13
Fisketurer	77	11
Sykkelturer	76	21
Bær og soppturer	62	4
Alpinanlegg	53	10
Ro og padleturer	50	6
Skøyteturer	30	5
Fjellklatring	26	4
Rideturer	22	19

Norske barn er aktive friluftslivsutøvere

- Norske barn har et imponerende aktivitetsnivå, hvor de fem største aktivitetene har en oppslutning på over 75%
- Den høge deltakelsen skyldes trolig en kombinasjon av aktiviteter i familie, skole og frivillige organisasjoner
- Aktivitetsmønsteret har trolig vært rimelig stabilt de siste 10 årene og trolig ennå lengre tilbake

Norsk ungdom er også aktive innen friluftslivet

- Ungdommens aktivitetsnivå er også høgt, men den er klart lavere enn barnas i mange aktiviteter
- Ungdommen er imidlertid aktive i et bredere spekter av aktiviteter

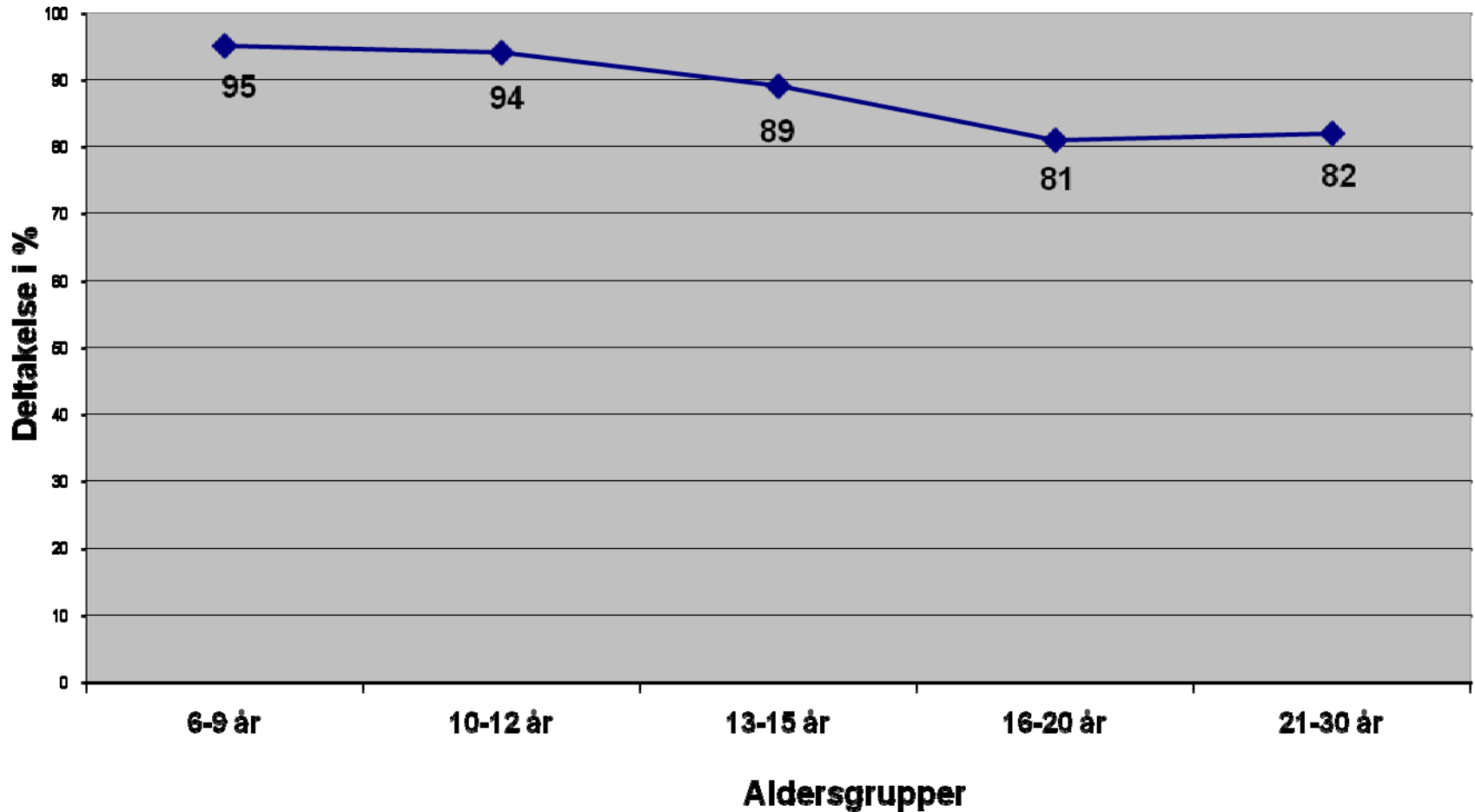
Betydelige endringer i ungdommens friluftsliv siden 1970-tallet

- Redusert oppslutning om etablerte aktiviteter
  - Skiturer ned 35 prosentpoeng (pp)
  - Bærplukking, ro / padleturer og fisketurer ned 20 pp
- Økt oppslutning om nyere aktiviteter
  - Bruk av alpinanlegg og sykkelurer opp 30 pp
- Økt oppslutning om helt nye aktiviteter
  - Til sammen utøves nå off piste kjøring, terrengsykling, fjellklatring, elvepadling og kiting av 30% av ungdommen

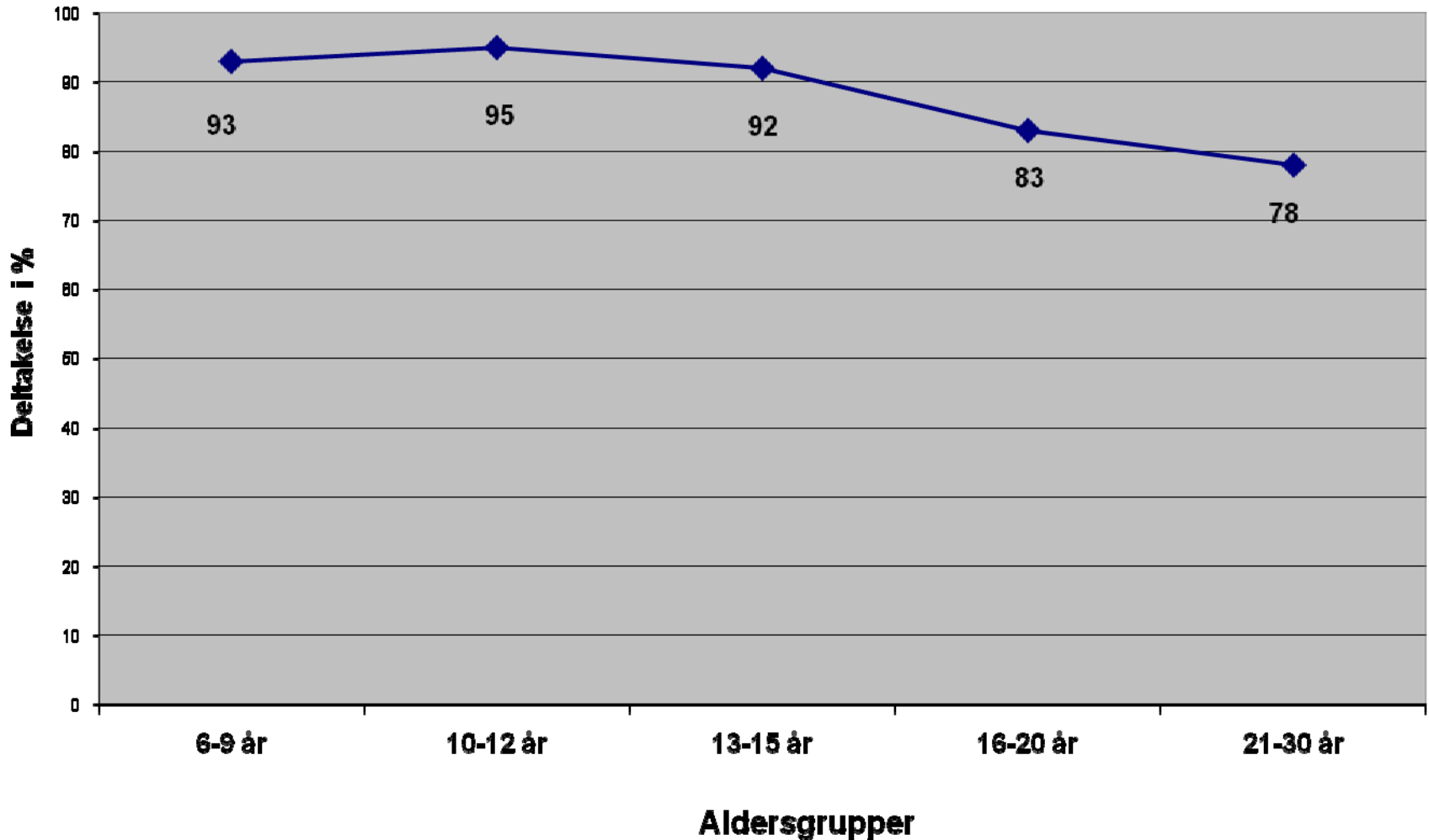
Friluftsliv i overgangen mellom barndom og ungdom

- Hvorfor ungdom forlater friluftslivet og hvordan dette kan motvirkes, er helt sentrale spørsmål blant de som arbeider med friluftsliv
- Friluftsliv i oppveksten er viktig for videre friluftslivsdeltakelse som voksen. For blant de som faller fra i ungdommen er det få som kommer tilbake
- I det følgende skal vi se om sammenlikninger av barn og ungdoms friluftslivsdeltakelse kan sette oss på spor av noen av svarene

Barn og ungdoms deltakelse i fotturer i 2007

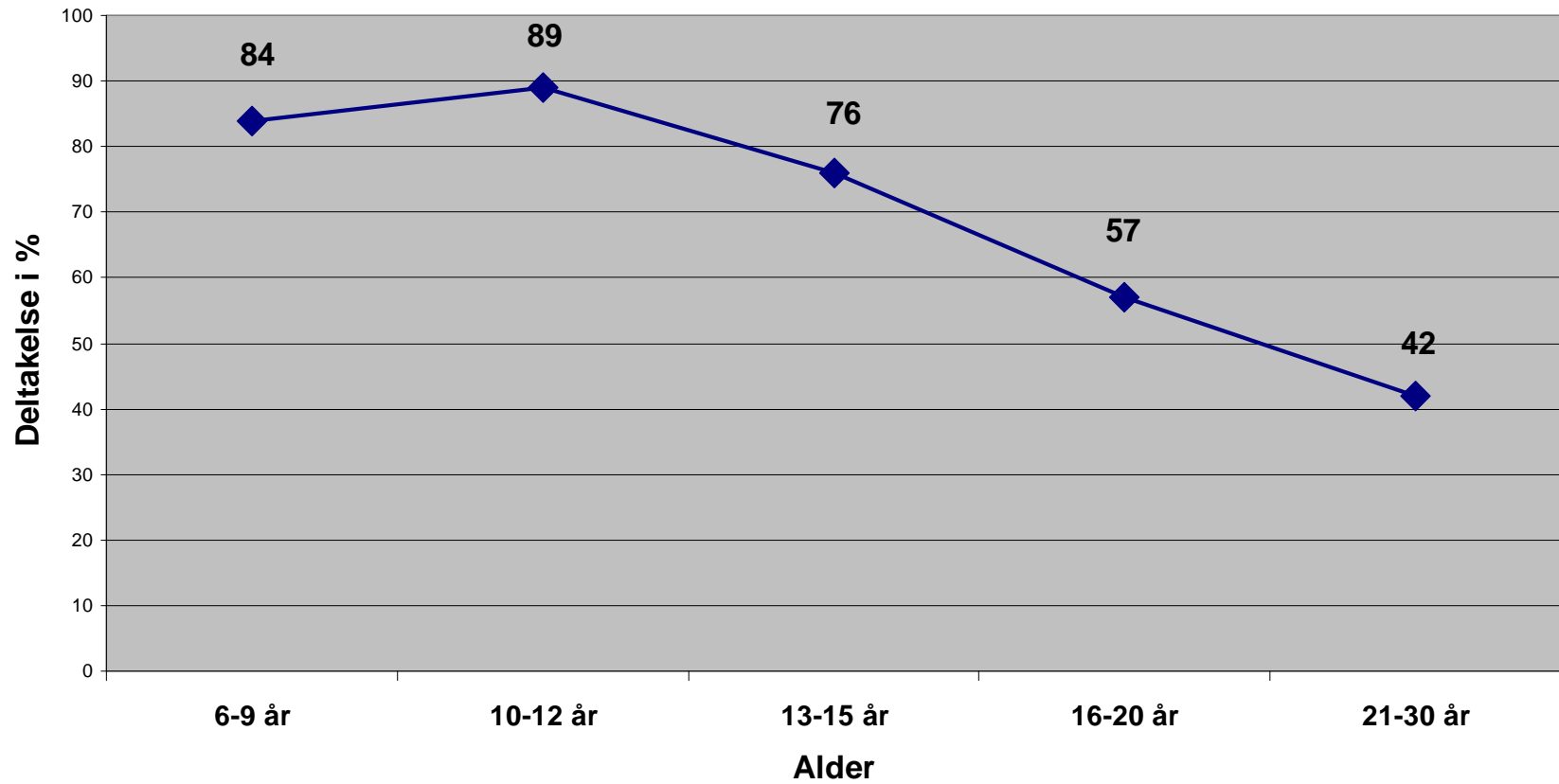
Barn og ungdoms deltakelse i utendørs bading i 2007

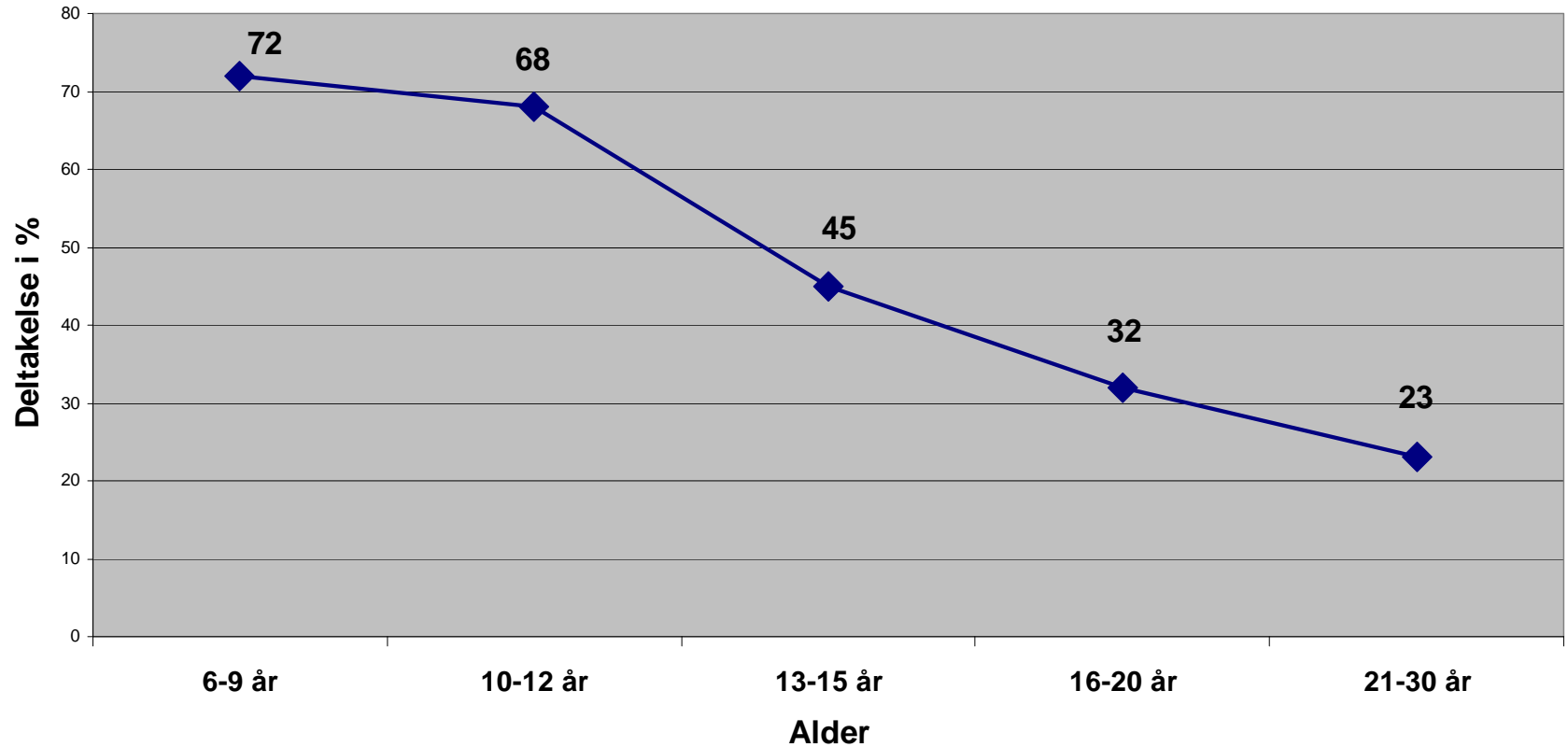
Høg deltakelse og lite frafall

- Fotturer og utendørs bading er to aktiviteter hvor oppslutningen er høg og holdes godt oppe i overgangen mellom barn og ungdom

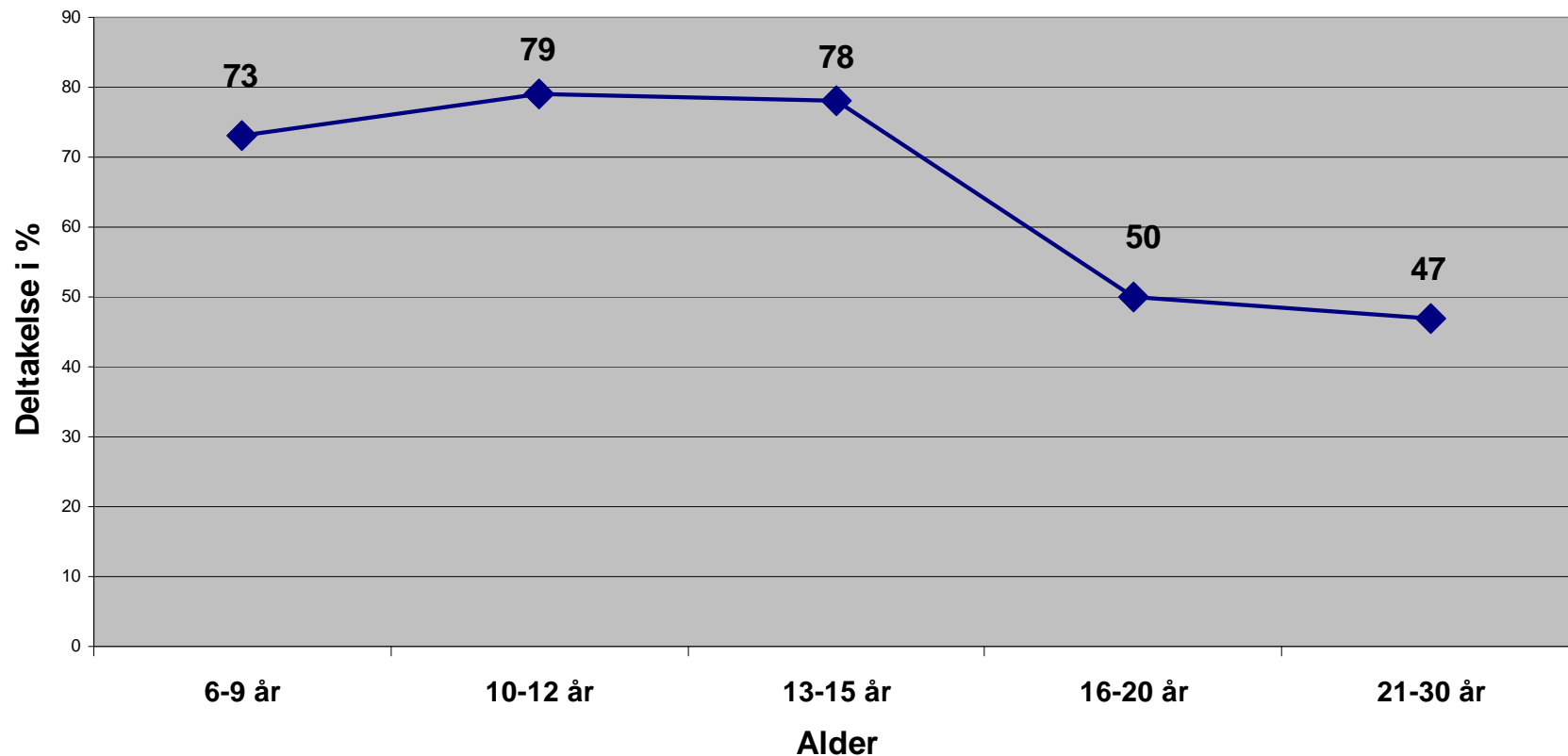
Barn og ungdoms deltakelse i skiturer i 2007

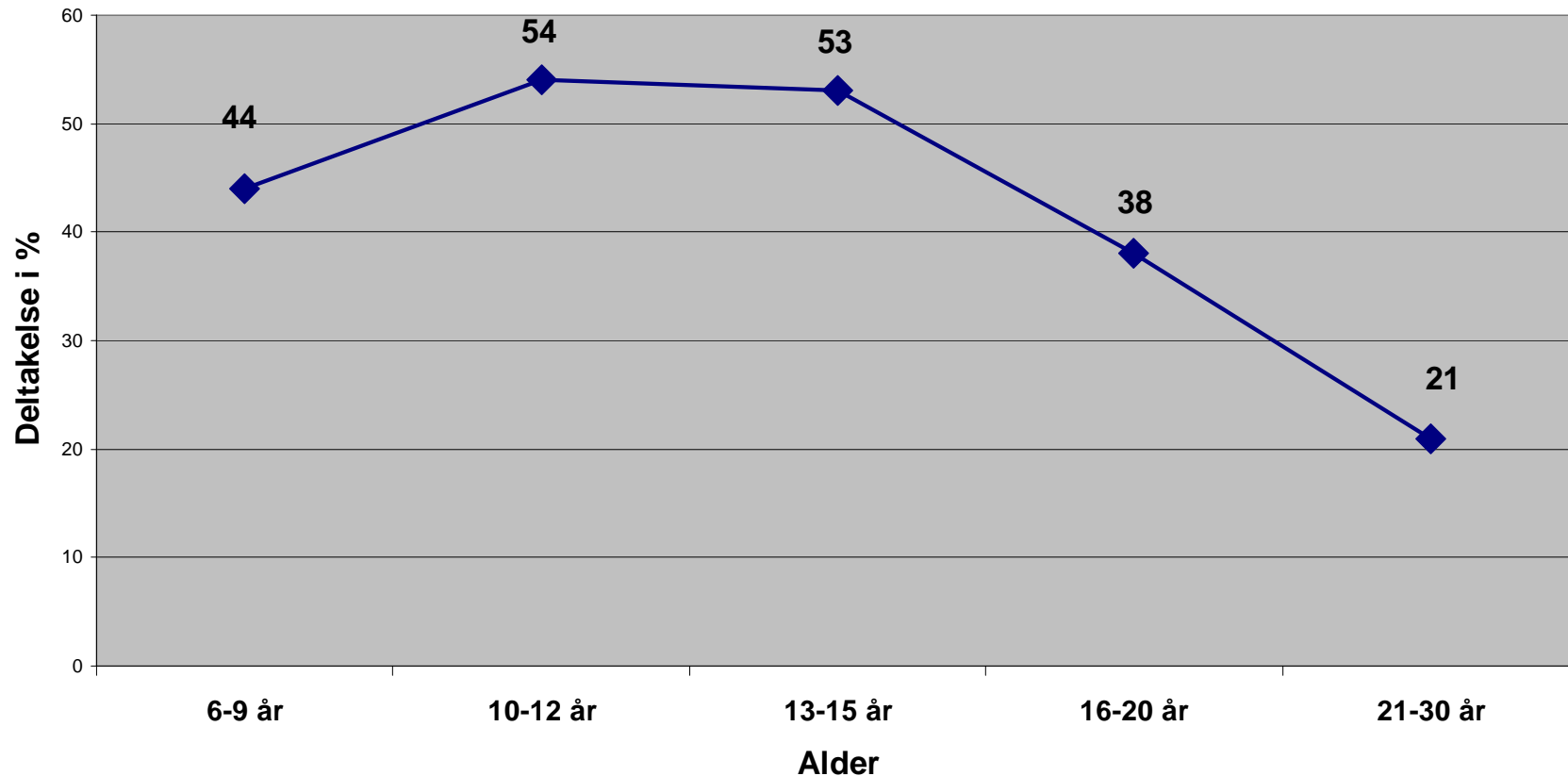
Barn og ungdoms deltakelse i bær og soppturer i 2007

Barn og ungdoms deltakelse i sykkelturner i 2007

Barn og ungdoms deltakelse i ro og padleturer i 2007

Lavere deltakelse og større frafall

- Resten av de norske friluftslivsaktivitetene har både lavere deltakelse og et markert frafall i overgangen mellom barndom og ungdom
- For aktiviteter som skiturer, fisketurer og bær og soppturer starter frafallet allerede fra 10-12 års alderen
- For aktiviteter som ro og padleturer, sykkelturner og bruk av alpinanlegg kommer frafallet etter 13-15 års alderen

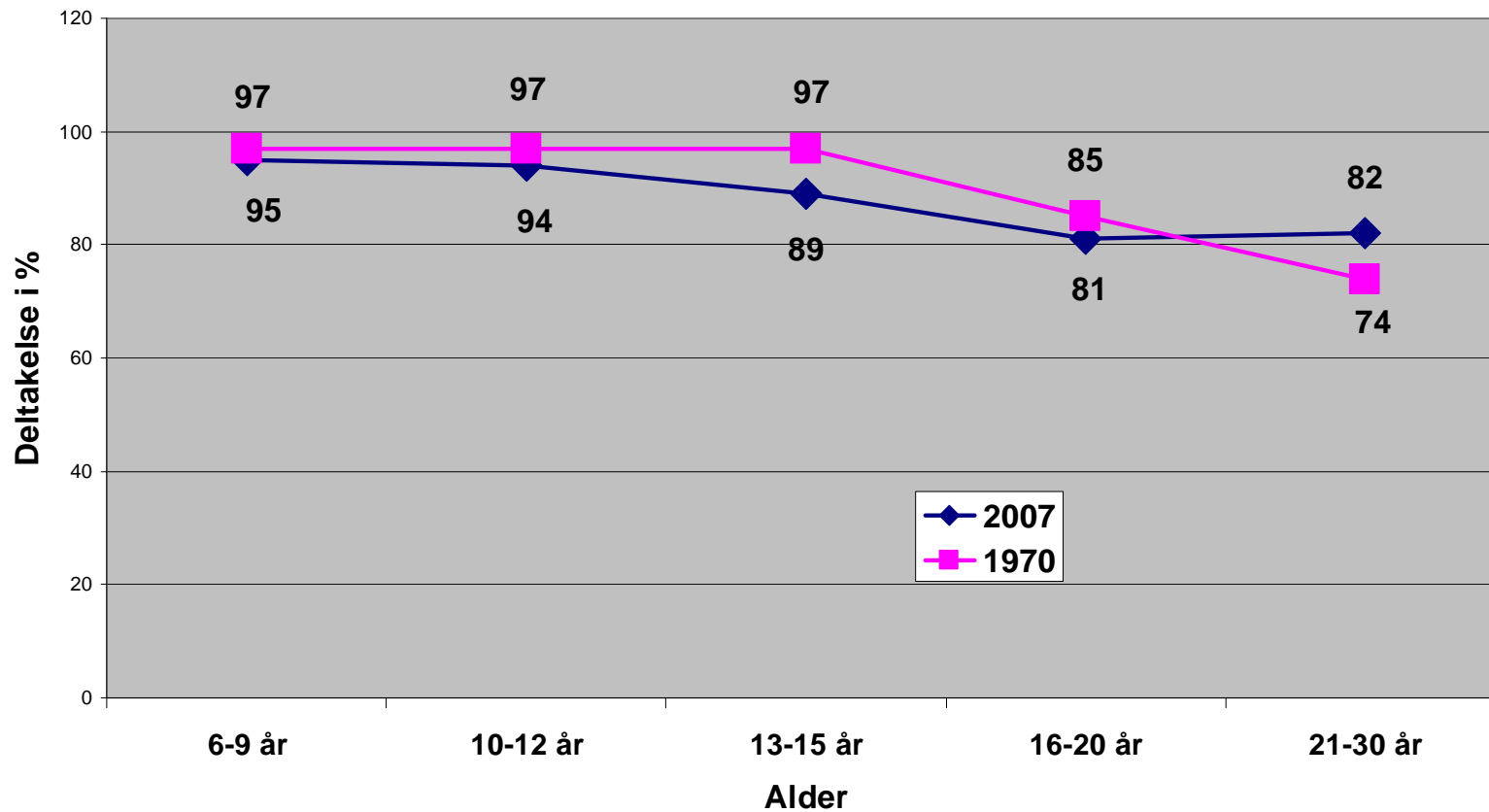
Frafall i idrett og friluftsliv

- Disse funnene minner mistenkelig om situasjonen innen for idretten hvor man sliter med et massivt frafall i løpet av tenårene.
- En har imidlertid gått ut fra at frafallet på langt nær har vært like omfattende innen friluftslivet. Tanken er at et mindre fokus på prestasjon og konkurranse gjør at flere vil opprettholde deltakelsen
- Spørsmålet blir da hva dette frafallet skyldes dersom årsaken ikke ligger i prestasjonspress?

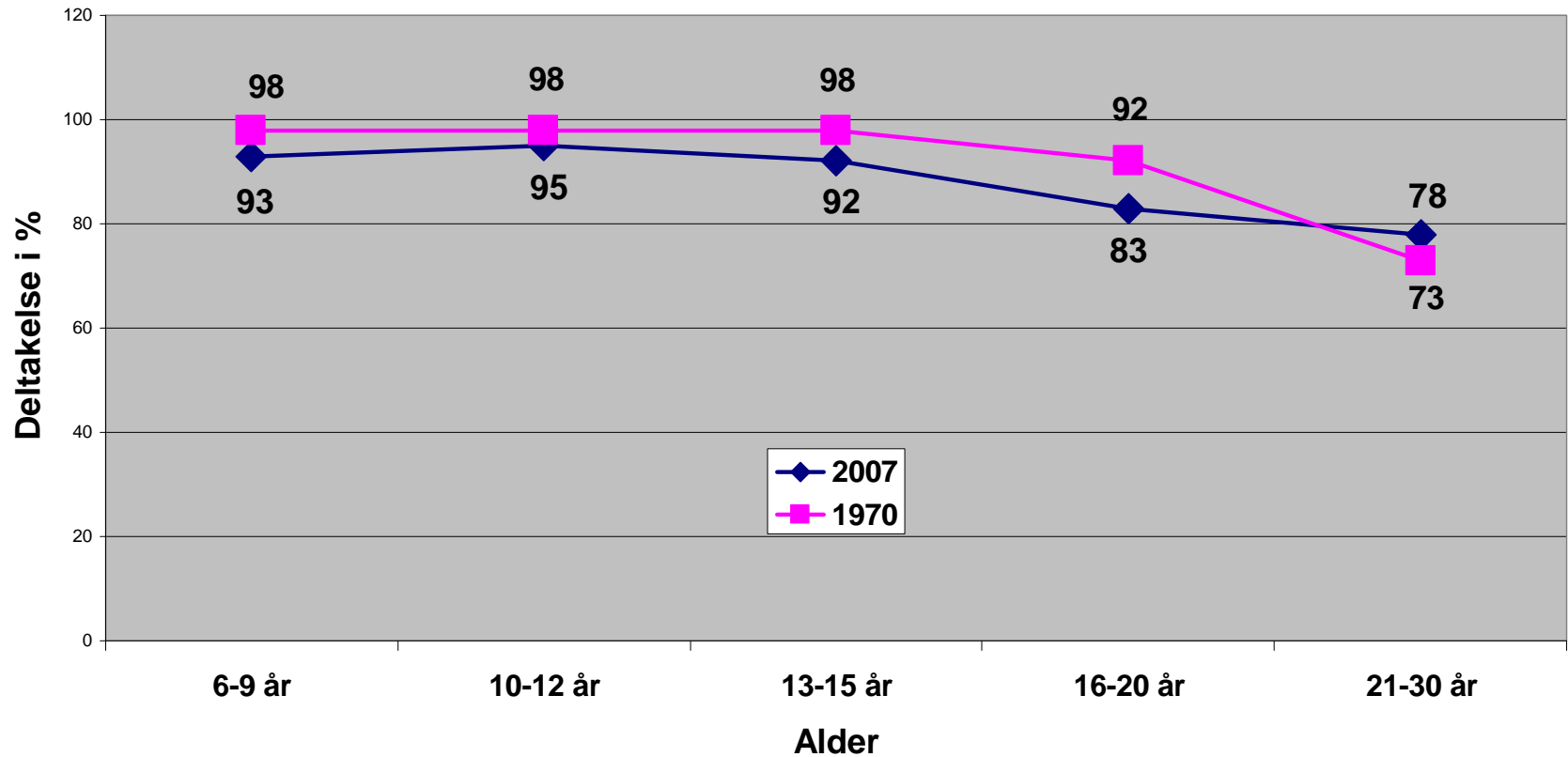
Frafall i friluftslivet – et nytt fenomen?

- Det neste store spørsmålet blir om frafallet mellom barndom og ungdom virkelig har endret seg siden 1970-tallet
- For de fire aktivitetene fotturer, utendørs bading, skiturer og fisketurer har vi et relativt godt mål deltakelsesnivået før fylte 16 år både i 1970 og 2007

Barn og ungdoms deltakelse i fotturer i 1970 og 2007

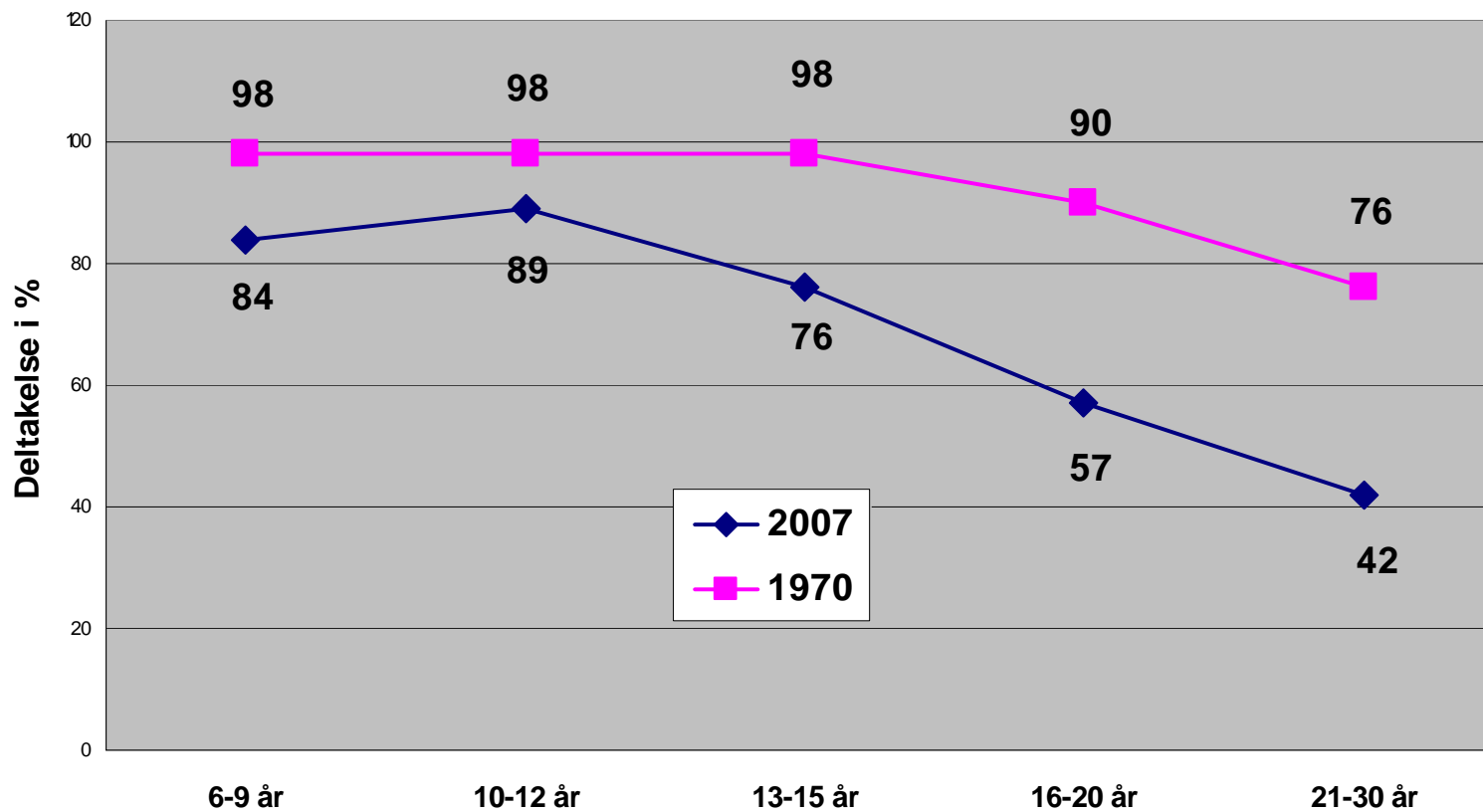
Barn og ungdoms deltakelse i utendørs bading i 1970 og 2007

Fotturer og utendørs bading

- Aktivitetsnivået blant både barn og ungdom er det samme i 2007 som i 1970
- Det er dermed ingen tegn til lavere deltakelse eller økende frafall for disse to aktivitetene

Barn og ungdoms deltakelse i skiturer i 1970 og 2007

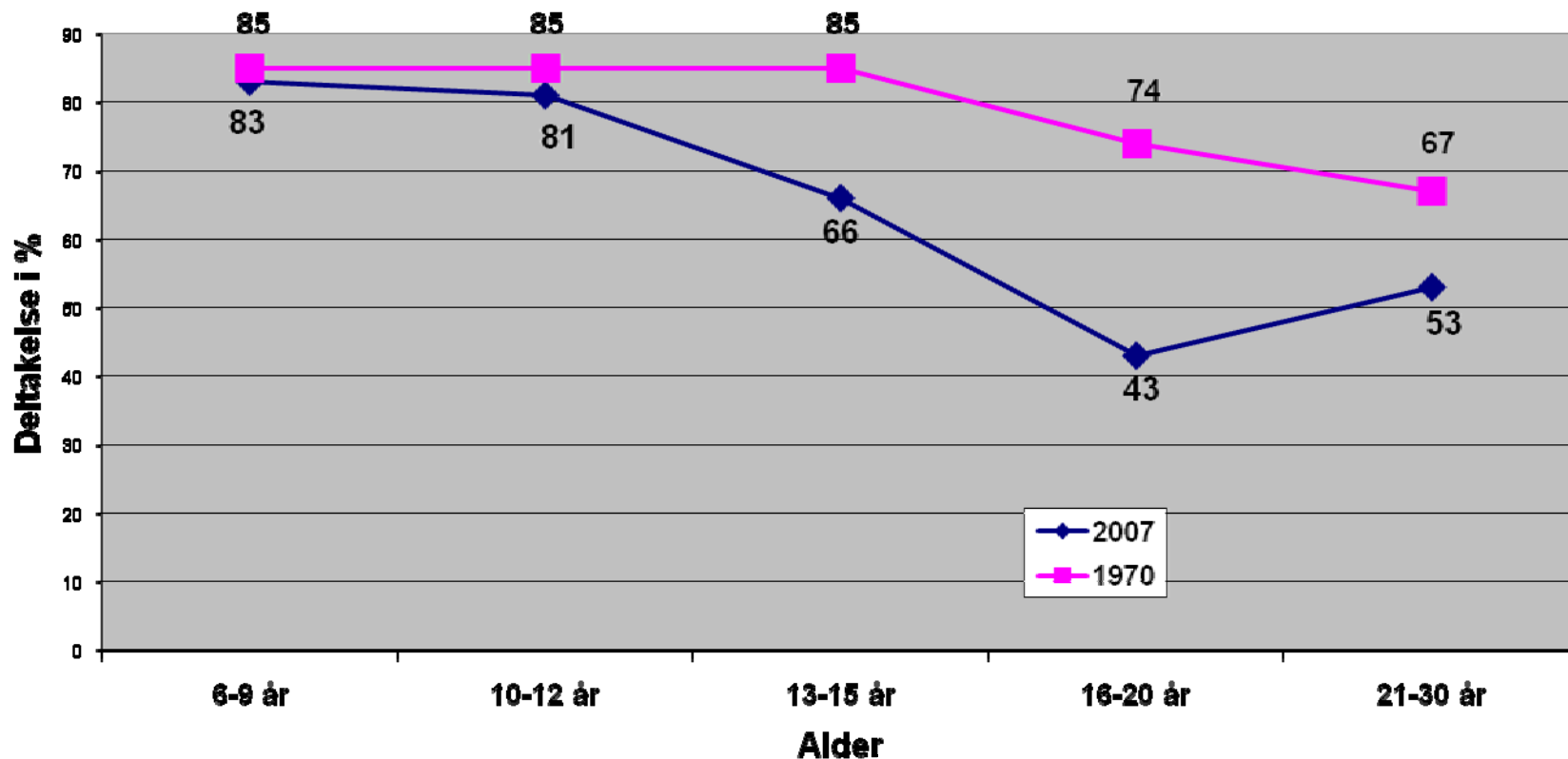

Frafall i skiturer

- Både barn og ungdom går mindre på skitur i 2007 enn i 1970
- På grunn av et økende frafall blir nedgangen særlig stor i aldersgruppene 16-20 år og 21-30 år

Alder	1970	2007	Differanse
6-15 år	98	82	- 16
16-20 år	90	57	- 33
21-30 år	76	42	- 34

Barn og ungdoms deltakelse i fisketurer i 1970 og 2007

Frafall i fisketurer

- Barn og ungdom som er eldre 13 år fisker mindre i 2007 enn i 1970
- Frafallet er større i 2007 enn i 1970, særlig for aldersgruppen 16-20 år

Alder	1970	2007	Differanse
6-15 år	85	77	- 8
16-20 år	66	43	- 23
21-30 år	67	53	- 14

Et mønster begynner å tegne seg

- For fotturer og utendørs bading er deltakelsen høg, frafallet lite og disse forholdene har endret seg lite på 40 år
- For alle andre aktiviteter er deltakelsen lavere og frafallet stort. For de fleste av disse er også frafallet trolig større i dag enn det var på 1970-tallet

Fotturer og utendørs bading

- Dette er enkle og lett tilgjengelige aktiviteter som hovedsakelig utøves i den lyse og varme årstiden
- De kan i stor grad utøves nær der folk bor, uten større behov omfattende tidsbruk og tidkrevende transport
- De krever lite utstyr og få spesialiserte ferdigheter – og dermed lite opplæring

Fisketurer, skiturer m.fl

- Skiturer og fisketurer er også relativt enkle og lett tilgjengelige aktiviteter, men ikke i like stor grad som fotturer og utendørs bading
- De krever noe mer utstyr og praktiske ferdigheter. Det er derfor nødvendig med en mer omfattende opplæring for å beherske disse aktivitetene
- Utøvelsen av skiturer og fisketurer vil også normalt være mer tidkrevende og transportkrevende enn det å gå en kort tur eller bade

Hvorfor er det større frafall i aktiviteter hvor tilgjengeligheten er noe redusert?

Hvorfor er det vanskeligere for ungdom enn for barn å drive med aktiviteter som krever en del kunnskap og ferdigheter?

Tenårene - en overgangsperiode også når det gjelder friluftsliv

- Utover i tenårene blir turer med familien gradvis mindre attraktive, mens turer med venner tar mer og mer over – de unge må dermed ”finne ut av ting selv” på godt og vondt
- De får ”tilgang” på en rekke nye fritidsaktiviteter – også innenfor friluftsliv. Noe som medfører at det oppstår en konkurransesituasjon mellom ulike fritidsaktiviteter

Egen erfaring og egne ferdigheter blir viktigere

- Aktiviteter som stiller til kunnskap og ferdigheter, for å mestre og få utbytte av aktiviteten, vil dermed være mest sårbare for en mangelfull opplæring i barneårene
- En 16 åring vil raskt slutte å fiske dersom vedkommende ikke har på plass ferdighetene til å håndtere utstyret, få fisk eller ta seg av en eventuell fangst
- Dersom ikke minst en av vennene liker å fiske vil også dette være et hinder

Ungdom har ikke ubegrenset med ledig tid

- Aktiviteter som er relativt tidkrevende i forbindelse med transport og selve utøvelsen vil bli særlig hardt rammet av den trangere plassen i ungdommenes fritid
- Derfor vil det ofte være lettere å få plass til en fottur eller en badetur enn det er å finne tid en fisketur eller en skitur

Hvorfor er frafallet i aktiviteter hvor tilgjengeligheten er noe redusert større i dag enn på 1970-tallet?

Stadig hardere "kamp" om ungdoms fritid

- Barn og unges fritid er trolig mer presset i dag enn for både 20, 30 og 40 år siden
- Den tilgjengelig fritiden vokser, men tilgangen på nye fritidsaktiviteter vokser raskere
- Dermed blir kampen mellom de ulike fritidsaktivitetene stadig hardere

Bruk av tid på skjermaktiviteter for ulike aldersgrupper

Alder	1994	2006	Differanse
9-12 år	2t 14 min	2t 46 min	32 min
13-15 år	2t 39 min	4t 06 min	1t 27 min
16-19 år	2t 09 min	4t 43 min	2t 34 min
20-24 år	1t 59 min	4t 28 min	2t 29 min
25-34 år	2t 12 min	3t 38 min	1t 26 min

Småbarnsforeldres tidsklemme gir dårligere opplæring

- Også småbarnsforeldres fritid er under et stadig sterkere press
- Her har veksten i tilgjengelig fritid vært svært begrenset
- Veksten i tilgjengelige fritidsaktiviteter har imidlertid vært sterk
- Mange opplever både "tidsklemma" og den såkalte "fritidsklemma"
- Selv om opplæring av barna i friluftsliv er høgt prioritert, vil det være vanskeligere enn før å finne rom til tidkrevende opplæringsprosesser

Tilgjengelig fritid og bruk av tid på skjermaktiviteter blant aldersgruppen 25-44 år

1971	1980	1990	2000	2006
4t 55 min	5t 33 min	5t 39 min	5t 42 min	-
-	-	2t 10 min	2t 28 min	3t 30 min

Hvorfor økende frafall?

– en oppsummering

- Sviktende sosialisering / opplæring fra foreldregenerasjonens side gjør mange ungdommer dårlig rustet til å mestre litt krevende friluftslivsaktiviteter
- En stadig mindre del av ungdommens fritid brukes på friluftsliv, og de litt tidkrevende aktivitetene lider særlig under denne økende konkurransen

Konsekvenser for politikk og forvaltning

- De siste 40 årene har det aller meste av friluftslivsforvaltningens begrensede ressurser blitt brukt til sikring og tilrettelegging av områder for nettopp fotturer og bading
- Den høge deltakelsen i disse aktivitetene kan tolkes som at politikken har vært vellykket, men det spørres om ikke disse aktivitetene ville klart seg godt uansett

Konsekvenser for politikk og forvaltning

- De siste 40 årene har satsingen på opplærings- og stimuleringsstiltak innen friluftslivet vært langt mindre prioritert
- Det er imidlertid innenfor de mer kunnskaps- og ferdighetskrevede grenene av friluftslivet vi finner de største rekrutteringsproblemene
- Det spørs om ikke tiden er inne for en justering av de politiske målsettingene og en viss omprioritering av friluftslivsforvaltningens bruk av ressurser